

WYDAWNICTWO UMCS

ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. VII

SECTIO N

2022

ISSN: 2451-0491 • e-ISSN: 2543-9340 • CC-BY 4.0 • DOI: 10.17951/en.2022.7.15-20

Wprowadzenie

Introduction

Kolejny numer czasopisma „Annales UMCS. Sectio N – Educatio Nova” dotyczy głównie tematu relacji międzyludzkich, który w kolejnych artykułach odnoszony jest do różnorodnych sfer aktywności człowieka. To, z jakimi problemami można mieć do czynienia w procesie budowania więzi, poszczególni autorzy omawiają nie tylko na płaszczyznach globalnych, takich jak edukacja, media czy język, lecz także na przykładzie sytuacji jednostkowych i specyficznych, jak choroba, niepełnosprawność, starość, wypadki losowe. Nie brakuje przy tym odniesień do pandemii COVID-19 jako zjawiska, które potęguje osłabienie więzi między ludźmi na tak rozległą skalę, że to, co globalne (izolacja społeczna), łączy się z tym, co lokalne (osobiste dramaty i załamania). W każdym z tych przypadków relacje między jednym człowiekiem i drugim mają rzecz jasna różne wymiary i przebieg, ale zawsze stwierdza się ich zasadność i potrzebę.

Pierwszą część, zatytułowaną „Relacje międzyludzkie – w poszukiwaniu trwałych więzi”, otwiera artykuł Barbary Myrdzik. Traktując szkołę jako przestrzeń budowania relacji wspólnotowych, badaczka podejmuje zagadnienie odbudowania więzi wśród młodzieży. Stawia przy tym tezę, że relacje te zostały ostatnio osłabione izolacją wymuszoną przez pandemię COVID-19 i kryzys społeczno-kulturowy. Autorka swoje refleksje opiera na koncepcji edukacyjnej Hansa-Georga Gadamera i koncentruje je wokół takich pojęć jak hermeneutyka, rozumienie, dialog itp. Towarzyszy jej przekonanie o tym, że w relacjach międzyludzkich najważniejszy jest proces rozumienia. Chodzi o to, by zbudować pomost pomiędzy młodzieżą oraz jej szkolnym wychowaniem i kształceniem, a także o to, by w szkolnym kształceniu uczono zadawania pytań i nie podawano

gotowych odpowiedzi oraz by w ten sposób mogły się rozwijać – jak pisze autorka – „cnoty” wspólnotowości.

Równie globalne aplikacje odnajdujemy w artykule Keiji Sato – więzi międzyludzkie nabierają tu wymiaru instytucjonalnego i stają się wypadkową uwarunkowań geopolitycznych. Przywołując przykład Naddniestrza i skrajnie nadmierną ingerencję samozwańczego rządu Mołdawskiej Republiki Naddniestrza w tamtejszy system edukacyjny, badacz wylicza dysfunkcyjne relacje między uczelniami wyższymi a sferami rządowymi oraz rozważa alternatywne sposoby zapewnienia lepszego środowiska edukacyjnego dzieciom i młodzieży w Republice Naddniestrzańskiej. Jak stwierdza, konflikt polityczny pomiędzy Mołdawią a Naddniestrzem stwarza poważne niedogodności w ścieżce kariery naukowej młodych ludzi, zaburzając ich naturalne i pożądane relacje z resztą demokratycznego świata.

Nieco zawężoną perspektywę badawczą przyjmuje w swoim artykule Dorota Aydoğdu, zmierza bowiem do konkluzji, że ludzie mogą starzeć się bardziej satysfakcjonująco oraz istnieje „wybór” optymalnego i świadomego sposobu starzenia się, a kluczem do tej optymalizacji jest zdrowy umysł, zdrowe ciało i zdrowy duch. Do tego uogólnienia prowadzą autorkę odpowiedzi na pytania m.in. o to, czy starzejącemu się społeczeństwu może towarzyszyć dobre zdrowie fizyczne, zadowalający poziom kondycji intelektualnej oraz trwałe poczucie dobrostanu, a także czy posiadamy obecnie narzędzia służące podnoszeniu jakości starzenia się oraz doskonaleniu samopoczucia człowieka w starszym wieku.

Jeszcze inny, tym razem lokalny, wymiar relacji międzyludzkich rozpatruje Małgorzata Gajak-Toczek. Umieszcza go w kontekście niepełnosprawności, przedstawiając życie chłopca ze zdeformowaną twarzą oraz koncentrując uwagę na jego relacjach z rodzicami, siostrą i grupą rówieśniczą. Problemem jest tutaj zarówno znaczenie rodzinnego wsparcia, jak i zmiana postawy rówieśników, przebiegająca od myślenia stereotypowego do postawy otwartej i empatycznej wobec potrzeb Innego.

Podobnie subtelny i wrażliwy jest przedmiot badań Vadyma Kobylchenko i Iryny Omelchenko. W polu swoich badań stawiają pytania z zakresu pedagogiki specjalnej, dotyczące kształtowania percepcji społecznej już w okresie przedszkolnym. W artykule podsumowane zostały wyniki badań nad składową dyspozycyjną percepcji społecznej w kontekście specyfiki relacji dziecka z mózgowym porażeniem dziecięcym z innymi członkami rodziny. Autorzy stwierdzają, że dla przedszkolaków z mózgowym porażeniem dziecięcym czynnikiem kształtującym relacje (postawy) z innymi osobami jest rodzina i to ona stanowi dla nich grupę odniesienia.

Artykuł Iryny Durkalewych jest kierowany do osób, które są zainteresowane analizą wpływu na jednostkę doświadczeń życiowych wynikających ze zmian

społecznych wywołanych pandemią COVID-19. Autorka analizuje teksty naracyjne oraz ustala wstępną typologię czynników ryzyka i ochrony zdrowia psychicznego wybranej populacji studentek pedagogiki. Analiza tekstów naracyjnych osób badanych wykazała, że wymuszona izolacja społeczna prowadzi do zaburzenia potrzeb relacyjnych oraz do negatywnych stanów emocjonalnych charakterystycznych dla grupy studentek we wczesnej i średniej dorosłości.

Odniesienia covidowe znajdujemy również w opracowaniu Ewy Głazewskiej, gdzie temat dystansu społecznego odniesiono do wyznaczników relacji przestrzennych. Autorka analizie poddała m.in. około 200 masek covidowych, by w końcu nie tylko zachęcić do zachowywania bezpiecznego dystansu, lecz także „ocieplić” znaczenie samego terminu (*social distancing*), konotującego negatywnie oddalenie społeczne.

Relacje międzyludzkie mogą przekładać się również na problem tożsamości. Ivana Pondelíková i Tatiana Tökölyová osadzają swoje refleksje w kontekście wybuchu pandemii i roku 2020. Okazało się wówczas, jak ważne jest budowanie (i zachowanie) tożsamości w edukacji, tym razem tożsamości cyfrowej, budowanej na zasadzie elastyczności i zdolności adaptacyjnych. W odniesieniu do edukacji te dwie pożądane postawy oznaczają uwzględnienie potrzeb pokolenia Z, lokowanie studenta w centrum procesu nauczania, sprowadzenie nauczyciela do roli trenera i coacha oraz nadanie całemu procesowi nauczania znamion kształcenia poprzez doświadczenie. W tym kontekście badaczki przedstawiają sprawdzone rozwiązania z zakresu kształcenia hybrydowego i online, z których wszystkie służą budowaniu tożsamości cyfrowej oraz poprzez nią wzmacniają relacje pozytywnie warunkujące nauczanie i uczenie się.

W propozycji Amri Kais relacje międzyludzkie przybierają formę agresywnego dyskursu między bohaterami komedii Moliera. Nośnikiem relacji są wypowiedzi postaci, które za pomocą środków językowych ustalają przedmiot sporu i/lub odwracają zastane relacje dominacji i przewagi. Zagrozeniem dla więzi prawdziwych i szczerych jest w każdym przypadku trzecia strona (np. zazdrosny mąż) – to ona, odwołując się do swoich praw, wystawia na próbę nowo powstałe relacje. Ponieważ są one budowane w sytuacjach konfrontacyjnych, zaczynają pełnić funkcję katarctyczną i pozwalają słabym „odreagować” w stosunku do silnych.

Komedie są źródłem materiału i refleksji również dla Beaty Strzępek-Leśniak. W swoim artykule pisze o relacjach międzyludzkich w XVIII wieku na podstawie wybranych polskich komedii epoki oświeceniowej, ze szczególnym uwzględnieniem wizerunku tzw. dam modnych. Poddały się one zgorzkniałemu i materialistycznemu światu oraz zaniechały nadrzędnych wartości życiowych. W tym kontekście relacje międzyludzkie, w tym stosunki małżeńskie, bardziej przypominają transakcje biznesowe, niż są wyrazem uczuć i potrzeb emocjonalnych.

Negatywną stroną relacji międzyludzkich zajmuje się Danuta Krzyżyk. W kontekście przemian zachodzących w języku polskim autorka omawia wyniki własnych badań empirycznych nad agresją językową i komunikacją wykluczającą w szkole. Badaczka identyfikuje i następnie przedstawia językowe zachowania agresywne nauczycieli – zachowania, które ujawniły się w rozmowach z uczniami zarówno w czasie lekcji, jak i w trakcie rozmów na przerwach międzylekcyjnych.

Niesłuchanie złożony problem relacji odnajduje Pierre Suzanne Eyenga Onana w powieści Kamy Kamandy *Daleko od brzegów przeznaczenia*. Kamanda estetyzuje alternatywne więzi małżeńskie w kulturze (zachodnioafrykańskiej), w której dzieła literackie nierzadko opisują kobietę jako ofiarę prenatalnego przymierza. Tymczasem odczytanie ról kobiety, jakie przywołuje badacz, czyni z kobiety bohaterkę buntu, a ten bunt polega na jej niewierności i podwójnej relacji z mężem i kochankiem.

W drugiej części niniejszego numeru, zatytułowanej „Problemy i aplikacje dydaktyczne”, nie brakuje głosów i refleksji odnoszących się do problemów i rozwiązań dydaktycznych. Nawet jeśli niektóre z nich to rozważania czysto analityczne, bez trudu można je odnieść do praktyki nauczania albo do wybranych elementów czy też wybranych sprawności języka rodzimego lub obcego.

Nicolò Calpestrati omawia strategie morfoskładniowe, które w języku niemieckim można zauważyć w procesie budowania leksykonu nazw kolorów podstawowych. Autor skoncentrował się na kolorach: żółtym, czerwonym, zielonym i szarym oraz ich odcieniach. Po przeprowadzeniu badań ankietowych stwierdza, że użytkownicy języka niemieckiego preferują raczej stosowanie niezłożonych przymiotników i ich połączeń niż np. derywatów i złożzeń morfologicznych.

Wymiar dydaktyczny ma artykuł Patrizio Malloggio, który – kierując się parametrami składniowymi – proponuje skalę „przyimkowości”: od przyimków najbardziej do najmniej prototypowych i nietypowych w języku niemieckim. W swojej analizie przedstawia oryginalną klasyfikację niemieckich przyimków z zamiarem wykorzystania jej w nauce języka niemieckiego jako obcego.

Anne-Marie Dionne w swoim artykule zwraca uwagę na wyrażanie emocji w literaturze dziecięcej. Po przeprowadzeniu porównania albumów zawierających wyłącznie antropomorfizowane zwierzęta z albumami, w których postacią są wyłącznie ludźmi, badaczka zauważa, że te pierwsze zawierają mniej tekstowych opisów emocji oraz mniej zauważalna jest w nich zgodność między tekstem a ilustracjami. Jak konkluduje, we wspieraniu rozumienia emocji przez małe dzieci wskazane jest wykorzystywanie albumów z postaciami ludzkimi.

Dorota Karkut poddaje recenzji dwie monografie z zakresu praktyki czytania i strategii czytania. Przyświeca jej założenie, że oczekiwania współczesnej szkoły wymagają propozycji inspirujących zarówno dla nauczycieli, jak i dla

uczniów, a to pociąga za sobą umiejętność pracy z i nad tekstami literackimi oraz przygotowania i otwartości na postmodernistyczną wielowymiarowość odczytań lekturowych.

Do problematyki czytania nawiązuje także Magdalena Marzec-Jóźwicka, tym razem w wymiarze nauki czytania przez dzieci. Badaczka przyznaje, że swoją analizę prowadzi z perspektywy matki, która obserwuje swoje dziecko uczące się czytać i pomaga mu w doskonaleniu tej ważnej umiejętności. W sensie metodycznym autorka przedstawia różne rozwiązania, m.in. czytanie metodą sylabową, czytanie z użyciem PUS-ów (Pomyśl – Ułoż – Sprawdź), czytanie wzorowe na głos itd. Wszystkie obliczone są na czytanie sprawne, naturalne i codzienne, sprawiające przyjemność i uruchamiające wyobraźnię.

Bez wątplenia w bliskim związku z czytaniem pozostaje kwestia interpretacji, dlatego Sandra Kaszubowska poddaje refleksji uczniowską recepcję Mickiewiczowskiego *Pana Tadeusza*. Wyniki ankiety przeprowadzonej w szkołach podstawowych i średnich pozwalają stwierdzić, że badana młodzież reinterpretuje wartości ukazane w *Panu Tadeuszu* i odchodzi od typowych wykładni rozumienia postępowania bohaterów literackich. Warunkiem ożywienia klasyki w przestrzeni szkolnej może być więc przyzwolenie na niestereotypową pracę twórczą, uwarunkowaną uczniowskimi opiniami, sędami i przemyśleniami.

Trzecia część numeru nosi tytuł „Retoryka, interpretacja, edukacja”. Otwiera ją opracowanie Kingi Wyskiel, która dostrzega i bada utopianizm oraz retorykę artykułów opublikowanych na łamach „Świata Młodych” w latach 1975–1985. Autorka przedstawia zależność między sposobem formułowania komunikatów prasowych a celami, jakie przyświecały redakcji pisma.

Ewelina Zygan podejmuje polemikę z Olgą Tokarczuk w odniesieniu do interpretacji *Opowiadań Muminków*. O ile Tokarczuk odnosi do nich perspektywę psychologii głębi oraz proponuje podejście redukcjonistyczne i deterministyczne, o tyle autorka artykułu widzi w nich raczej zaplecze egzystencjalne.

Anita Gis przedstawia recenzje dwóch książek stanowiących ważny głos w dyskusji o dzisiejszej edukacji. Jak konkluduje, obie publikacje stawiają sobie za cel nie tylko pogłębienie wiedzy dydaktycznej, lecz także wykazanie potrzeby zmiany stylu dzisiejszego myślenia o edukacji.

Celem artykułu Artura Timofiejewa jest odpowiedź na pytanie, dlaczego Jacka Idziego Przybylskiego (1756–1819) należy zaliczyć do grona przedromantycznych „młodych” poetów, będących obiektem krytyki Franciszka Morawskiego w jego satyrze *Nowy Parnas* (1818). Taką tezę uprawnia odtworzenie ambiwalentnych literackich poglądów Morawskiego. Jeżeli w *Nowym Parnasie* przypisuje on Przybylskiemu rolę klasyka dla „młodych”, to może to być krytyka ich spaczonoego dobrego smaku i czystości języka. Jednocześnie nie

wyklucza to możliwości, że – mimo swojej niedoskonałości językowej – utwory „młodzi polskiej” ustrzegły się intelektualnej i formalnej miałości.

Podsumowując, należy wskazać, że w najnowszym numerze „Annales UMCS. Sectio N – Educatio Nova” znajduje się wiele analiz dotyczących tego, co edukacji bliskie i dla edukacji najważniejsze, a są to: relacje międzyludzkie, refleksje ogólnoteoretyczne, aplikacje dydaktyczne, problemy wychowania i kształcenia.

Życzymy owocnej lektury!

Przemysław Łozowski

(Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie)

Taras Shmiher

(Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki)

UMCS